

Podstata auditu a poptávka po auditu

Michal Bobek*

Abstrakt:

Příspěvek analyzuje podstatu auditu, tedy proč audit existuje a jaký má úkol v současném tržním hospodářství. Příspěvek je zaměřen na poptávkovou stranu (poptávka po auditu). Jsou představeny teorie, které vysvětlují důvody vzniku auditu (teorie strážníka, teorie poskytnutí důvěryhodnosti, teorie vzbuzené důvěry a teorie zastoupení), a taktéž jsou představeny hypotézy existence auditu (monitorovací hypotéza, informační hypotéza a pojišťovací hypotéza), které stejně jako teorie vysvětlují důvod vzniku auditu, ale jsou představeny z jiného pohledu. Tyto teorie a hypotézy jsou porovnány a vyhodnoceny ve vztahu k faktorům ovlivňujícím poptávku po auditu. Jednotlivé teorie a hypotézy jsou taktéž vyhodnoceny ve vztahu k aktuálnímu vývoji, tedy stále se opakujícím chybám v auditovaných účetních závěrkách.

Klíčová slova: Audit; Poptávka po auditu; Teorie zastoupení.

JEL klasifikace: M42.

1 Úvod

Audit je nedílnou součástí ekonomického uspořádání naší společnosti. Audit jako takový má poměrně bohatou historii, jež sahá až do starého Řecka (Costouros, 1978, s. 41). Krom toho téměř v každé části lidských dějin by bylo možné najít nějakou formu ověřování, která by se dala nazvat předchůdcem auditu. Audit se po Sametové revoluci dostal taktéž do České republiky a úspěšně se u nás ujal, a to díky tomu, že jsme přijali ekonomické standardy tržního hospodářství. Je ovšem otázkou, proč audit vůbec existuje a jaké jsou ekonomické příčiny toho, že společnosti chtějí mít své účetní informace ověřené. Na trhu auditu se vyvinul oligopol s dominantním postavením čtyř firem, což ovlivňuje výběr auditora ze strany společností, které chtějí mít účetní závěrku ověřenou auditorem. Je otázkou, co determinuje volbu auditora a jak k ní jednotlivé společnosti přistupují.

1.1 Audit a současná věda

Auditem jako praktickou činností se celosvětově zabývají desetitisíce kvalifikovaných osob; možnost stát se „certifikovaným“ auditorem je obvykle spjata s nutností absolvovat předepsané zkoušky, přičemž termín „certifikovaný

---

* Michal Bobek; Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra financí a oceňování podniku, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <michael.bobek@gmail.com, xbobm14@vse.cz>.

Publikace byla zpracována v rámci projektu interního grantového systému VŠE Praha č. IGA F1/48/2016 s názvem „*Teoretické přístupy k optimalizaci kapitálové struktury*“, a v rámci výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE Praha, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

auditor“ odkazuje na osobu, která má oprávnění vykonávat auditorskou činnost a podepisovat zprávu auditora (například v České republice se používá pojem „statutární auditor“). Výstupem auditu je zpráva auditora, kterou představuje především jednoduchý výrok auditora, že účetnictví auditované společnosti podává věrný a poctivý obraz podle konkrétních účetních standardů.

Současná auditní věda se orientuje především na tzv. „judgement and decision making“¹ výzkum (dále jen JDM výzkum), který lze charakterizovat podle Nelsona a Tana (2005) jako „... výzkum, který používá psychologický pohled k porozumění, zhodnocení a zlepšení úsudku, rozhodnutí nebo výběru v auditním prostředí“ (s. 41). Výzkum je podle Nelsona a Tana (2005, s. 41) prováděn formou laboratorních experimentů, stejně jako formou dotazníkových šetření a případových studií. Nelson a Tan (2005) rozdělili auditní JDM výzkum na tři základní oblasti: „... (i) úkol auditu, (ii) auditor a jeho vlastnosti a (iii) interakce auditora a ostatních stakeholderů při provádění auditu“ (s. 41).

JDM výzkum se orientuje především na praktické aspekty vykonávání auditní činnosti, tedy například na to, jak čas strávený na auditní dokumentaci a způsob auditní dokumentace ovlivňují výsledek auditu, tj. schopnost objevit nesprávnost (Payne a Ramsay, 2008), vliv revidování (Tan, 1995), schopnost rozhodovat při vystavení tzv. dilution effectu² (Glover, 1997) nebo determinaci auditorů, kteří jsou efektem rozpuštění nejvíce vystaveni (Shelton, 1999).

Naopak výzkum podstaty auditu, tedy proč audit existuje a z jakého důvodu je realizován, je poměrně málo rozvinut a objevuje se spíše jako součást učebnic auditu. Efektivita auditu a jeho nutnost jsou stále zpochybňovány, protože ani v důsledku mnoha změn po pádu společností ENRON, WorldCom či Parmalat (Nicholson, 2004) nedokáže audit včas odhalit významné účetní problémy, jak vidíme v poslední době u případů, jako byly společnosti Miller Energy Resources (Rapoport a Michaels, 2017) či Weatherford (Rapoport a Michaels, 2016).

Motivací pro výzkum v oblasti podstaty auditu jsou pokračující problémy auditorů identifikovat nesprávné či podvodné vykazování u společností, ačkoliv zejména po pádu společnosti ENRON a problémech mnoha dalších společností na začátku prvních let 21. století došlo ke zpřísnění legislativy a kontroly auditu (zejména přijetí tzv. Sarbanes-Oxley Act v USA). Ačkoliv od této doby uběhlo již ca 15 let, pravidelně se objevují zprávy o společnostech, jejichž výkazy byly ovlivněny významnou nesprávností či podvodem, ačkoliv byly auditovány podle nejprísnější regulace. Zpřísnění legislativy je samozřejmě vždy možné, ale je otázka, zda by

¹ Ponecháno v anglickém znění kvůli chybějícímu ekvivalentu v českém jazyce.

² Dilution effect (český překlad autora příspěvku jako „efekt rozpuštění“) znamená, že pokud je auditor vystaven jak diagnostickým důkazům (tj. důkazům, které mají přímý vliv na posuzovanou záležitost), tak nediagnostickým důkazům (tj. důkazům, které nemají vliv na posuzovanou záležitost), bere v důsledku tzv. dilution effect v potaz obě důkazní informace, ačkoliv by měl brát pouze důkazy relevantní pro dané rozhodnutí.

mělo cílený efekt, jelikož změny na začátku tisíciletí byly poměrně zásadní, a problémy přesto nevyřešily. Výzkumným úkolem tohoto článku je identifikovat důvody existence auditu a jeho podstatu a také zhodnotit, jak se v tomto kontextu dívát na stále se opakující problémy auditu s objevováním významných chyb ve vykazování.

2 Výzkum podstaty auditu

Dosavadní výzkum podstaty auditu se soustředil na původ auditu a jeho ekonomickou podstatu, z jakého důvodu audit existuje. První dostupná díla zabývající se podstatou auditu byly učebnice auditu, např. Dowler a Harris. (1912) a Walton a Kimball (1916). Významným dílem z hlediska existence auditu je potom především dílo Limperga (1932), který se zabýval pojetím auditu a jeho úkolu. Další díla, která na toto téma vznikala, jsou spjata s působením odborných organizací, jako je American Accounting Association (AAA, 1973), nebo dílo Wattse a Zimmermanna (1979). Významným představitelem tohoto proudu pak byla především W. Wallace (1985; 1987; 2004), souhrnná díla na toto téma napsali například Ittonen (2010), nebo Hayes a kol. (2005), která ovšem, stejně jako většina děl v této oblasti, patří do kategorie učebnic auditu. Taktéž výzkum v České republice tuto oblast poměrně opomíjí.

Další díla, která v této kategorii vznikala, jsou například od Powera (1994; 2003) a jsou spojena s tzv. audit explosion nebo se zaměřují především na historii auditu. Tato díla již ovšem nepovažujeme za zásadní pro determinaci existence auditu, proto je zde nebudeme detailněji uvádět.

2.1 Poptávka po auditu

Důvod existence auditu je možné vysvětlit poptávkou po auditu a jeho nabídkou. Většina výzkumníků zkoumala otázku existence auditu z pohledu obou stran, jako např. Wallace (1985 a 2004), Ittonen (2010), či Hayes a kol. (2005), nebo se autoři naopak zabývali jen konkrétním problémem, který detailně řešili Basioudis a Francis (2007) nebo Boone a kol. (2008). Tento příspěvek bude zaměřen na poptávkovou stranu, kterou považujeme pro vznik auditu za zásadní.

American Accounting Association (AAA, 1973) definovala faktory, které determinují poptávku po auditu (použito z Ittonen, 2010, s. 31), jako: (i) konflikt zájmů, který souvisí s oddělením vlastnictví od řízení společnosti, (ii) důsledky chyb související s nutností představovat výsledky kompletně se zohledněním všech vztahů a závazků, které společnost má a jejichž opomenutí by mělo zásadní vliv na rozhodování uživatelů účetní závěrky, (iii) složitost, která vzniká v důsledku složitějších standardů vykazování (GAAP) a jejich náročné aplikace pro společnost, a (iv) odtrženost, která znamená především oddělení funkce přípravy a vedení účetnictví od jeho kontroly, která by měla přijít zvnějšku a být nezávislá.

Tyto jednotlivé faktory determinující poptávku po auditu jsou vysvětlovány různými teoriemi, které se zabývají důvodem vzniku a existence auditu. Ačkoliv důvody determinující poptávku po auditu a důvody pro vznik auditu jsou většinou zkoumány odděleně (Wallace, 1985; Ittonen, 2010), mají podle našeho názoru stejnou podstatu, kterou je proto potřeba zkoumat společně.

3 Teorie pro vznik a existenci auditu

Hayes a kol. (2005) uvádí, že existují čtyři teorie vysvětlující existenci auditu: (i) teorie strážníka, (ii) teorie poskytnutí důvěryhodnosti, (iii) teorie vzbuzené důvěry a (iv) teorie zastoupení.

Podle teorie strážníka má auditor sloužit jako zajistitel správnosti výkazů před podvodem (Ittonen, 2010). Auditorova role je tedy především kontrola matematické správnosti výkazů a slouží jako prevence a detekce podvodů (Ittonen, 2010, s. 4). Podle Robu a kol. (2012) jsou prvotní díla této teorie spjata s Dowlerem a Harrisem. (1912) a Waltonem a Kimballem (1916) a, jak sám Ittonen (2010) uvádí, tato teorie převládala od vzniku auditu až do 40. let 20. století, kdy byla nahrazena (Hayes a kol, 2005), jelikož neposkytovala posouzení věrného a poctivého vykazování auditorem (Salehi, 2010, s. 72). Salehi (2010) považuje tuto teorii v dnešních dnech za přežitou, zatímco Hayes a kol. (2005, s. 45) zdůrazňuje, že v důsledku podvodů, které se staly v posledních letech, je tato teorie a role auditora při hledání podvodu znovu zvažována. Domníváme se, že teorie strážníka je nedílnou součástí toho, proč audit existuje, ale představuje pouze jednu část práce auditora, která by navíc neměla být jeho hlavní částí práce.

Podle teorie poskytnutí důvěryhodnosti, jak uvádí Ittonen (2010), „...služba, kterou auditoři dodávají svým klientům, je důvěryhodnost [vykazovaných informací]“ (s. 4). Jak Ittonen (2010) dále uvádí, tak podle této teorie je výsledkem auditu závěrka, která zvýší důvěru jejich uživatelů v čísla, která prezentuje management. Zvýšená důvěra v čísla prezentovaná managementem se pak projeví v lepších investičních rozhodnutích. Hayes a kol. (2005) dodává, že podle jiných výzkumů (Porter, 1990, s. 50) není audit primárním hlediskem, podle kterého by se investoři rozhodovali.

Teorie vzbuzené důvěry vychází z Limperga (1932) a jeho teorií, které se podle Ittonena (2010) blíží teorii racionálních očekávání³. Podle Limperga (1932) je audit důsledkem angažování manažerů (agentů) do řízení společnosti. Vlastníci

---

³ Teorie racionálních očekávání podle Holmana a kol. (2001) vznikla až v roce 1961 na základě eseje J. F. Mutha a škola racionálních očekávání se začala rozvíjet až v 70. letech 20. století. Domníváme se, že Limperg (1932) artikuloval teze, které jsou platné i pro školu racionálních očekávání, ale vzhledem ke zcela rozdílnému pojetí (Limperg byl především zaměřený na účetnictví, zatímco dějiny ekonomických teorií se zaměřují především na teoretickou ekonomii), nedošlo dle našeho názoru k dostatečnému přesahu Limpergova díla do obecné ekonomické teorie.

a potenciální investoři následně očekávají od managementu auditované zprávy, aby se zvýšila jejich důvěra v prezentované informace.

Teorie zastoupení (Ittonen, 2010, s. 5) prezentuje existenci auditu jako důsledek zaangažovanosti dvou či více stran, které vystupují jako principálové a agenti. Ve shodě s Alchianem a Demsetzem (1972), Ittonen (2010) upozorňuje, že „[f]irma je chápána jako soubor [jednotlivých] smluv“ (s. 5), který manažeři svým počínáním koordinují a řídí. Jak Ittonen (2010) uvádí, hlavním cílem managementu je optimalizovat jednotlivé kontrakty do té podoby, že společnosti vzniká nejvyšší možný zisk. Role auditora je podle této teorie přínosná (i) pro principály, kteří získávají informace o tom, že management správným způsobem prezentuje finanční výsledky společnosti, a také (ii) pro management, který získává důvěru principálů (může očekávat další investice) a zároveň má kontrolu i nad celou strukturou firmy, a tedy osobami, které jsou vůči managementu v pozici agentů (zaměstnanci, nižší management, atd.).

Kromě výše uvedených čtyř teorií prezentoval Salehi (2010) další dvě teorie: (v) teorii moderátora žádostí a (vi) kvazi soudní teorii. Teorie moderátora žádostí předpokládá, že společnost, jako každá organizace, je složená z aktivních účastníků, kteří do ní přispívají svou činností. Aby účastníci pokračovali ve své činnosti, musí mít jistotu, že dostávají svůj díl příjmů z této společnosti. Role auditora spočívá v ujištění jednotlivých subjektů, že tento svůj podíl dostávají. Podle kvazi soudní teorie by měl být auditor soudce v procesu distribuce finančních informací. Salehi (2010) zde ovšem blíže nerozepisuje teoretickou bázi, na které má tato teorie základy. Vzhledem k tomu, že Salehi (2010) tyto teorie blíže nerozvádí a ani k nim neuvádí dostatečný teoretický základ, nebudeme se jimi dále zabývat.

Shrňme-li vliv jednotlivých teorií na to, jakým způsobem odpovídají na faktory determinující poptávku, které stanovila American Accounting Association (AAA, 1973), dostáváme informace obsažené v následující tabulce:

Tab. 1 Vyhodnocení teorií na základě faktorů stanovených AAA (1973)

Faktor podle AAA (1973)	Konflikt zájmů	Důsledky chyb	Složitost	Odtrženost
Teorie strážníka	x	x		x
Teorie poskytnutí důvěryhodnosti		x	x	x
Teorie vzbuzené důvěry	x			x
Teorie zastoupení	x*)	x	x	x

Zdroj: vlastní tvorba.

Poznámka: *) primární vliv v rámci dané teorie.

Jak vidíme z vyhodnocení faktorů determinujících poptávku po auditu, na všechny faktory odpovídá pouze teorie zastoupení a naopak všechny teorie kryjí pouze faktor

odtrženosti. Význam teorie zastoupení je v tom, že se zabývá především rozdílnými motivy agenta a principála, a z toho důvodu bere v potaz i důsledky jiných motivů, jako například náchylnost ke skrývání informací, či ochotu spáchat podvod. Jak ukazují jiné výzkumy (Bobek, 2014), nelze brát v potaz pouze jednostranný vztah vlastníka (principála) a manažera (agenta), neboť do tohoto vztahu vstupují další subjekty, které mají významný vliv na celkový význam auditu. Zároveň však ostatní teorie pro vznik a existenci auditu není možné považovat za přežitě, jelikož každá z nich řeší jiný problém, který je v rámci teorie zastoupení aplikovatelný (příkladem může být teorie strážníka a její aplikace v současné době, kdy podvody mají dalekosáhlé důsledky pro společnost). Zároveň vidíme, že všechny teorie řeší faktor odtrženosti, který je pro audit klíčový (jak již ukázal například Messier a kol., 2008).

4 Hypotézy pro existenci auditu podle Wallace (1985)

Wanda Wallace (1985) představila své hypotézy, které řeší otázku existence auditu:

1. Monitorovací hypotéza
2. Informační hypotéza
3. Pojišťovací hypotéza

Jak uvádí Ittonen (1985), tyto hypotézy se v mnoha věcech překrývají s teoriemi, které byly prezentovány výše, představují však samostatnou vývojovou větev pro existenci auditu, proto jsou zde zmíněny.

4.1 Monitorovací hypotéza

Monitorovací hypotéza vychází podle Wallace (1985) z teorie zastoupení. Teoretické východisko této hypotézy staví na předpokladu, že manažer (agent) jedná ve společnosti, kterou řídí, podle své vlastní užitkové funkce. Tato užitková funkce ovšem neodpovídá užitkové funkci principála. Proto principál, jehož snahou je, aby společnost jednala podle jeho užitkové funkce, kontroluje agenta, že nakládá se svěřenými prostředky správně. Audit je následně způsobem monitoringu, který principál volí (stejný přístup má i Marek (2007, s. 8) a v obecné rovině také Jensen a Meckling (1976, s. 308), byť ti nemluví o auditu, ale pouze o monitoringu). Wallace (1985, s. 19) následně aplikuje na tuto hypotézu teorii racionálních očekávání, podle které člověk vychází z předchozích zkušeností, které získal, a aplikuje na ně veškeré dostupné znalosti, tedy nejen ty, které získal z minulé zkušenosti (pohled Milтона Friedmana a jeho teorie adaptabilního očekávání), ale také ty, které jsou známy nyní (vycházeno z Holman, 2001). Podle Wallace (1985, s. 19) „...principál očekává, že (i) agent se ve vlastním zájmu odchýlí od principálových zájmů, (ii) [principál] je schopen odhadnout efekt odchýlení a (iii) [principál] upraví cenu (nabízenou mzdu), která reflektuje náklady očekávaných jednání agenta.“ Odměňování agenta je způsob, jakým může principál ovlivnit agentovo chování (Jensen a Meckling, 1976). Wallace (1985, s. 19) dále uvádí, že

primární zájem na auditu má v tomto nastavení agent, jelikož monitoring mu umožní prezentovat principálovi jeho (agentovu) aktivitu, a vyhnout se tak snížení své odměny.

Jak uvádí Ittonen (2010, s. 6), přičemž sám vychází z Beavera (1989), monitoring snižuje také možnost morálního hazardu, protože „[a]udit snižuje možnosti agenta neposkytnout vlastníkům významné informace“ (Ittonen, 2010, s. 6). Ittonen (2010) zároveň doplňuje, že současná úprava řízení společností („corporate governance“) zvyšuje efektivnost kontroly managementu, které by mělo být dosaženo díky vztahu auditora a dozorčí rady, či výboru pro audit. Tuto hypotézu potvrzuje výzkum Chowa (1982), podle kterého si s vyšší pravděpodobností volí auditora společnosti s větší mírou zadlužení (převzato z Ittonen, 2010, s. 6), stejně jako výzkum Hay a Davise (2004), podle kterého roste pravděpodobnost dobrovolného najmutí auditora, pokud má společnost více zaměstnanců (převzato z Ittonen, 2010, s. 7). Ittonen (2010) zdůrazňuje, že „[v]e společnostech s více zaměstnanci nebo se složitější organizační strukturou má management možnost využívat auditu ve smyslu dodatečného prostředku ke zlepšení interní kontroly.“ (s. 7), jelikož audit také pomáhá manažerovi (vystupující jako principál) vůči ostatním zaměstnancům či nižšímu managementu (agenti ve vztahu k manažerovi).

Jak uvádí Wallace (2004), výzkum Ng a Tan (2003) dokázal, že efektivitu monitoringu zvyšují výbory pro audit a jasné standardy, jelikož zlepšují auditorovu pozici při jednání s klientem. Je důvodné se domnívat, že díky výborům pro audit došlo k lepšímu pochopení práce auditu a jeho specifik ze strany společností a že jasnější standardy umožňují srozumitelnější komunikaci výsledků auditu osobám seznámeným i neseznámeným s auditními přístupy a metodami.

Monitorovací hypotéza ukazuje důležitost auditu jako preventivní funkce, která existuje kvůli tomu, že principál očekává, že se agent odchýlí od jeho přání. Vzhledem k tomu, že agent zná toto očekávání principála, sám iniciuje audit, který principály informuje o tom, že informace podávané managementem jsou bez významných nedostatků. Z pohledu faktorů podle AAA (1973) splňuje monitorovací hypotéza všechny čtyři faktory (konflikt zájmů, důsledky chyb, složitost a odrůzenost). Splnění všech čtyř kritérií odpovídá svázání této hypotézy s teorií zastoupení, která také splňovala všechna čtyři kritéria – viz předchozí kapitola.

Zároveň by se měl agent, v dikci této hypotézy, vždy chovat podle teorie racionálních očekávání, tedy by měl i volbu auditora přizpůsobit očekáváním principálů (zejména ve vztahu k reputaci auditora a jeho významu). Tato hypotéza by tedy mohla vysvětlit důvod pro dominanci auditorů tzv. „velké 4“ u společností kótovaných na burze, kde velké množství malých vlastníků⁴ je citlivé na kvalitu

---

⁴ Zde zejména vycházíme z pojetí vlastnictví „corporate“ podle Marris (1964).

provedeného auditu, oproti angažmá menších auditorů u společností, které nejsou na burze kótovány a kde se prosazuje větší vliv majoritních vlastníků.

4.2 Informační hypotéza

Informační hypotéza vychází z premisy, že audit zvyšuje kvalitu účetních informací, které jsou poskytovány ostatním subjektům, které podle nich rozhodují. V případě, že společnost nemá účetní závěrku auditovanou, jsou výsledky společnosti pro investory stejně lákavé, jako když účetní závěrka auditována je, ale výsledky představují vyšší riziko. Jak upozorňuje Wallace (1985), informační hypotéza zdůrazňuje hodnotu informací pro rozhodování, tedy toho, aby byly informace věrné a poctivé a zahrnovaly všechny aspekty hospodaření společnosti s jejich důsledky. To je rozdíl oproti monitorovací hypotéze, která především zdůrazňovala, aby informace, které investoři dostanou, byly kompletní a nebyly upravené. Podstata informační hypotézy tedy vychází z užitku informací, kterými jsou podle Famy a kol. (1971, s. 290) „... (i) redukce rizika, (ii) zlepšení operačního rozhodování firmy a (iii) zisky z obchodování na základě přístupu k novým informacím.“

Redukce rizika

Wallace (1985) připomíná, že většina investorů má averzi k riziku a z toho důvodu volí méně rizikové investice. Wallace (1985) z tohoto pohledu přináší teorii Shakuna (1978), podle které „[a]udit může redukovat jak tržní riziko (systematické), tak i riziko specifické pro firmu (nesystematické)“ (citováno z Wallace, 1985, s. 23). Důvodem snížení obou dvou typů rizika je předpoklad, že auditované výkazy mají nižší riziko, což se projeví jak na individuální investici, tak agregovaně. Investor, který hledá optimální skladbu svého portfolia, může zvolit rozložení portfolia na méně rizikové investice, které by se skládaly z auditovaných společností, a na více rizikové společnosti, které by byly neauditovány. Jak ovšem Wallace (1985) dodává, tak v důsledku toho, že by byly na trhu neauditované společnosti, by se zvýšilo riziko trhu jako celku (tj. systematické riziko), jelikož trh by interagoval se všemi zúčastněnými subjekty, v rámci kterého by byly jak auditované, tak neauditované společnosti s větší pravděpodobností bankrotu. Taktéž by vzrostlo nesystematické riziko, jelikož by investor měl v portfoliu jak auditované, tak neauditované investice. Wallace (1985, s. 22) vysvětluje, že poptávka po auditu by měla nastat v tu chvíli, když součet všech rizikových přírážek jednotlivých investorů dané firmy překoná cenu auditu. Wallace (2002) situaci ještě detailněji analyzovala na příkladu úrokových nákladů, přičemž spolehlivost účetních informací měla pozitivní vliv na velikost úrokových nákladů, což podporuje tuto hypotézu.

Situace, kterou Wallace (1985) přímo neuváděla, ale kterou je také potřeba vzít v potaz, je, že na trhu mohou existovat dva typy firem se stejnou úrovní rizika z pohledu jejich podnikání, ale s rozdílným rizikem z pohledu věrohodnosti účetní závěrky (auditovaná vs. neauditovaná). Pokud vyjdeme z Akerlofa (1970), který

vysvětlil rozdíl v cenách v důsledku asymetrických informací, bude platit, že investoři budou vždy při stejném podnikatelském riziku a stejném výnosu společnosti volit ty, které mají závěrku auditovanou. Aby společnosti zvýšily atraktivitu investorů, musely by buď (i) zvýšit svou výnosnost, nebo (ii) naopak snížit svou rizikovost. Manažer společnosti bude porovnávat rizikovou přírážku investorů s cenou auditu, a pokud bude cena auditu nižší než riziková přírážka všech investorů, zvolí audit jako racionální krok.

Zlepšení rozhodování

Podle Wallace (1985) dojde ke zlepšení rozhodování díky tomu, že audit nezlepšuje jen kvalitu účetní závěrky jako celku, ale i jednotlivých informací v účetnictví. Tyto kvalitnější informace pak umožní lépe rozhodovat manažerovi. Zároveň tímto způsobem dojde ke zlepšení dat pro externí subjekty (ať již ve formě účetní závěrky jako celku, nebo auditovaných speciálních zpráv poskytovaných třetím stranám).

Zisky z obchodování

Dle Wallace (1985) lze vydělat na znalosti informace pouze tehdy, pokud tuto informaci máme dříve, než ji mají ostatní uživatelé. Pokud máme informaci dříve, tak nám její znalost umožňuje větší zisk, jelikož budeme moct zareagovat na vzniklou situaci dříve, než ostatní hráči na trhu. Jak uvádí Wallace (1985), prvotní informace o stavu společnosti mají manažeři, následovaní auditory. Tyto skupiny by tedy mohly těchto informací využít k získání výhody. Dle Wallace (1985) se tak neděje, jelikož obě skupiny jsou závislé na tom, aby měly dobrou pověst ve své profesi (manažeři jako agenti, které si najímají principálové, a auditoři jako poskytovatelé služeb, které přímo vychází z konceptu nezávislosti). Výhody díky vydělanému zisku tak mají především investoři, kteří se nějakým způsobem mohou dostat k vnitřním informacím o společnosti. Wallace (1985, s. 23) dovozuje, že samotný audit nemůže přinést žádnému investorovi jednostranné obohacení, jelikož pokud jsou dodržena veškerá pravidla, získají informaci všichni investoři najednou.

Informační hypotéza klade důraz na to, aby informace, které jsou zveřejňovány, byly úplné a podávaly věrný a poctivý obraz o dané společnosti. Kvalitní a úplná informace snižuje riziko, které je zásadní pro rozhodování uživatelů. Informační hypotéza tedy odpovídá na stejná kritéria podle AAA (1973) jako monitorovací hypotéza, tj. na všechny čtyři. Z pohledu rozhodování o tom, jakého auditora zvolit (auditoři v rámci tzv. „velké 4“, nebo mimo ni), nevidíme u této skupiny tak silný vliv pro tendenci vybrat si auditora v rámci tzv. „velké 4“, jelikož by měl zajistit větší kvalitu účetní závěrky, jako tomu bylo u monitorovací hypotézy. Tento vliv vidíme pouze zprostředkovaný skrze stejné faktory, jako byly vyjmenovány u monitorovací hypotézy.

4.3 Pojišťovací hypotéza

Pojišťovací hypotéza představuje podle Wallace (1985) hypotézu, která měla být v době vzniku její práce nejvíce populární. Pojišťovací hypotéza vychází z předpokladu, že po provedení auditu jsou za kvalitu účetní závěrky spoluzodpovědní jak manažeři, tak i auditor. Toto je pro manažery a další zodpovědné subjekty „zajímavé“, jelikož, jak uvádí Wallace (1985), „[m]ožnost přesunout finanční zodpovědnost za reportovaná data na auditora snižuje očekávanou ztrátu ze soudních sporů či podobných vyrovnání vůči manažerům, věřitelům a jiným odborníkům zainteresovaným na trhu cenných papírů“ (s. 27). Z tohoto důvodu mají manažeři motivaci se „pojistit“ najmutím auditora, přičemž Wallace (1985) očekává, že čím větší jsou potenciální závazky, které mohou manažerům plynout, tím by měla být i větší poptávka těchto subjektů po auditu.

Wallace (1985) se také zabývala otázkou, z jakého důvodu volí společnosti pro pojištění raději auditora, než pojišťovnu, která by měla logicky být primárním zdrojem pojištění, přičemž identifikovala tyto důvody (s. 27):

1. Role auditu je ve společnosti zakořeněna a očekávána

Audit ve společnosti již do té míry zakořenil, že pokud společnost nemá účetní závěrku auditovanou, je to pro investory špatný signál. Manažeři, kteří by si nenechali účetní výkazy auditovat, by spíše čelili podezření, že zanedbali péči řádného hospodáře⁵. Je nutné si všem uvědomit, že tento důvod je možné aplikovat až v tu chvíli, kdy audit „zakořenil“ a je společností očekávaný, tzn. tento důvod nemohl existovat v době, kdy se instituce auditu teprve etablovala.

2. Auditóři jsou lépe připraveni na soudní spory v oboru

Auditóři se proti právním sporům brání zakládáním vlastních právních oddělení, které se specializují na spory týkající se chyb ve výkazech, či chyb v souvislosti s vykazováním. Jak uvádí Wallace (1985, s. 27), mají právníci auditorů zároveň vyšší úspěšnost ve sporech tohoto charakteru. Proto Wallace (1985) dovozuje, že auditóři oproti pojišťovně fungují lépe, jelikož poskytnou také odbornou pomoc v daném sporu.

3. Auditora se může dotknout jak finanční ztráta, tak ztráta dobrého jména

Pro auditory, stejně jako pro manažery, jak doplňuje Wallace (1985), je důležitá nejen finanční ztráta, ale také ztráta dobrého jména (v případě auditora svého jména, v případě manažera jeho jména a jména firmy, kterou sám vede). Naopak pro pojišťovnu je nejdůležitější otázka finanční ztráty, kterou utrpí, pokud musí vyplácet odškodnění, a snaží se primárně minimalizovat tuto ztrátu a případně urovnat spor co nejdříve, což z pohledu reputace společnosti nemusí být ideální.

---

⁵ Zde použit český termín „péče řádného hospodáře“, ačkoliv celkově je příspěvek orientován obecně, bez spojení s konkrétní legislativou.

4. *Teorie „hluboko do kapsy“*

Podle Wallace (1985) mají auditoři tzv. „deep pockets“, neboli schopnost zaplatit, pokud by došlo ke krachu nebo ztrátám jimi auditované společnosti v důsledku podvodu, nebo v důsledku klamného vykazování. Wallace (1985) v této věci poukazuje na schopnost auditorů „socializovat riziko“. Auditori by se tedy měli chovat stejně jako pojišťovny, které v rámci celého portfolia shromažďují velké množství případů a následně pracují s pravděpodobnostmi, že dojde k problémům (z pohledu pojišťovací teorie k „pojistnému případu“), který budou muset uhradit. Stejně jako pojišťovny by také auditoři měli u jednotlivých případů posuzovat jejich rizikovitost a potenciální problémy, které hrozí z dané zakázky. V případě vyššího rizika by měl auditor zvážit význam rizika (tj. zda je riziko akceptovatelné a zda již auditor nemá příliš mnoho rizikových klientů) a také zvážit velikost přírážky k auditnímu honoráři (jak v důsledku zvýšených procedur a pracnosti, tak i jako vyrovnání vyšší pravděpodobnosti ztrát z této zakázky).

Jak uvádějí Kinney a Martin (1994, s. 149), v důsledku změn v odpovědnosti auditorů ve Spojených státech amerických došlo v první polovině 90. let 20. stol. k mnoha rezignacím auditorů na rizikové zakázky, nebo v případě malých účetních společností k poskytování auditorských služeb jako celku.

Wallace (1985) dále uvádí, že auditor dovede tímto způsobem pojistit společnost proti rizikům, proti kterým běžné pojišťovny nepojišťují (riziko chyby ve vykazání, riziko úpadku).

Tato teorie byla, jak uvádí ve své publikaci Ittonen (2010), potvrzena výzkumem Lennox (1999). Podle tohoto výzkumu jsou větší auditoři více náchylní k žalobám, ačkoliv poskytují lepší služby, než jaké poskytují menší auditoři. Důvodem pro tyto žaloby je především jejich schopnost zaplatit případné kompenzace, které nejsou schopny platit menší auditorské společnosti.

Podle Wallace (1985) existuje ještě tzv. politické pojištění, které zajišťuje audit vládě a státním orgánům. Toto pojištění je poskytováno formou přenesení zodpovědnosti na auditory. Jak Wallace (1985) uvádí, pokud existuje povinný audit, tak mohou politici přenést odpovědnost za případné krachy společností na auditory, kteří odvedli svou práci špatně. Wallace (1985) toto uvádí i v kontextu vzniku Velké hospodářské krize v roce 1929, na základě které vznikla v USA legislativa stanovující povinnost auditu (Securities Act z roku 1933 a Securities Exchange Act z roku 1934). Zároveň audit sám o sobě měl zajistit, že k další krizi tak velkého rozsahu nedojde, jelikož audit společností má zajistit, že jejich účetní závěrky budou zaznamenávat všechna rizika věrně a poctivě. V současnosti se ale objevuje čím dál více článků (např. Tolleson a Pai, 2011), které upozorňují, že v rámci auditorské profese vzniká problém „too big to fail“, kvůli tomu, že profesi dominují čtyři největší firmy, přičemž vypadnutí kterékoliv z nich by trh ještě více koncentrovalo.

Tento jev může vést k situace, ve které již nebude audit plnit původní roli politického pojištění.

V souvislosti s politickým pojištěním se lze také podívat na příklad poslední finanční krize, která začala v roce 2008. Musílek (2008) vyjmenovává z jeho pohledu deset příčin, které finanční krizi způsobily, ale ani v jedné z nich se nejeví jako hlavní faktor auditori, naopak velmi často jsou zmiňovány ratingové agentury (Musílek, 2008, s. 16–17). V souvislosti s pádem společnosti Lehman Brothers Reuters (Freifeld, 2015) uvádí, že auditor této banky se dohodl na urovnání sporu formou odškodnění ve výši 10 mil. USD, zároveň došlo již předtím k urovnání jiného sporu v případě pádu Lehman Brothers ve výši 99 mil. USD. Jak uvádí Reuters (Freifeld, 2015), důvodem pro tyto žaloby mělo být nevykázání cca 50 mld. USD krátkodobého financování ve výkazech banky. Ať již vyjdeme z článku Musílk (2008), nebo z Reuters (Freifeld, 2015), v obou případech vidíme, že politické pojištění popsané Wallace (1985) v případě finanční krize v roce 2008 zafungovalo, jelikož nikdo neobviňuje stát, že by zanedbal regulaci u hospodaření společností, ale vina je přenášena na auditora (byť v malé míře), a podobně se postupuje v případě regulace finančních trhů, kde je odpovědnost přednášena na ratingové agentury.

Pojišťovací hypotéza se od monitorovací a informační hypotézy liší, jelikož jako jediná neklade důraz na kvalitu vykazování, ale na potenciální problémy, které mohou nastat v případě, že dojde ke ztrátám v důsledku nekvalitního vykazování. Z hlediska faktorů determinujících poptávku po auditu podle AAA (1973) tato hypotéza odpovídá pouze na kritérium důsledky chyb a částečně na kritérium odtrženost, jelikož právě charakteristika odtrženosti umožňuje subjektům obrátit se na auditora s požadavkem na uspokojení ztrát vzniklých kvůli špatnému vykazování. Z pohledu výběru konkrétního auditora tato hypotéza jasně preferuje velké společnosti („velká 4“), které mohou lépe uspokojit případné odškodnění požadované po auditorech.

Pokud si hypotézy podle Wallace (1985) porovnáme s faktory podle AAA (1973), vznikne nám následující matice:

Tab. 2 Vyhodnocení hypotéz na základě faktorů stanovených AAA (1973)

Faktor podle AAA (1973)	Konflikt zájmů	Důsledky chyb	Složitost	Odtrženost
Monitorovací hypotéza	x	x	x	x
Informační hypotéza		x	x	x
Pojišťovací hypotéza		x		x*)

Zdroj: vlastní tvorba.

Poznámka: *) částečný vliv.

Hypotézy podle Wallace (1985) představují jiné důvody pro existenci auditu. Oproti teoriím, které byly prezentovány v první části příspěvku, jsou hypotézy podle Wallace (1985) zaměřeny na praktické aspekty najímání auditora a vztahu mezi vlastníky a manažery.

5 Závěr

Na základě provedené analýzy můžeme identifikovat jako nevýznamnější důvod pro existenci auditu odtrženost mezi vlastnictvím a řízením. Vzhledem k tomu, že vlastníci se přímo nepodílí na řízení společnosti, snižuje existence auditu jejich informační asymetrii vůči managementu. Toto je základním principem existence auditu. Odtrženost je také v souladu s teorií zastoupení, která jediná dokáže obsáhnout veškeré faktory, které pro vznik auditu identifikovala AAA (1973).

Další teorie, které vysvětlují důvod existence auditu, již nedokáží obsáhnout všechny faktory, které specifikovala pro existenci auditu AAA (1973), přesto mají ve vztahu k existenci auditu také významnou roli. Jde především o teorii poskytnutí důvěryhodnosti, která sice odpovídá pouze na tři faktory, ale zvyšuje důvěru uživatelů účetní závěrky v prezentované informace. Taktéž teorie strážníka, která odpovídá pouze na tři faktory, je důležitá, zejména z pohledu stále se opakujících problémů auditorů odhalit veškeré chyby v účetních závěrkách společnosti.

Oproti teoriím mají hypotézy W. Wallace (1985) praktičtější zaměření a jsou více orientovány na aktuální situaci v oblasti auditu. Z pohledu faktorů, které byly determinovány AAA (1973), odpovídá na všechny pouze monitorovací hypotéza. U této hypotézy vidíme hodně podobných faktorů, které můžeme sledovat u teorie zastoupení, především pak vztahy principála a agenta. 3 faktory ještě splňuje informační hypotéza. Vezmeme-li v potaz schopnost auditora odhalit veškeré chyby, tak nám především pojistná hypotéza ukazuje, že zájmem podniků není nutně vyřešit všechny problémy, které v účetnictví existují, a naopak mají tendenci je převádět na externí subjekt, v tomto případě na auditora. Vezmeme-li v potaz toto chování auditované jednotky a porovnáme je s rizikově orientovaným auditem (viz Messier a kol., 2008), tak vidíme průsečík těchto problémů při odhalování chyb auditem: auditor se zaměřuje na účetní závěrku tzv. rizikově orientovaným pohledem, tedy existují oblasti, které auditor detailně netestuje. Při stanovení těchto oblastí kromě rizikově orientovaného přístupu postupuje auditor také podle materiality. Pokud bychom chtěli ještě více zlepšit schopnost auditorů odhalit chyby v účetních závěrkách, tak za předpokladu *ceteris paribus*, by muselo dojít k snížení hranice toho, co auditři detailně testují. Toho by bylo možné dosáhnout pouze skrze snížení materiality pod současně stanovovanou hranici. Auditři by se tak museli chovat víc konzervativně, než je současný přístup. Tento přístup je samozřejmě možný, ale je potřeba jej porovnat s náklady, které by se zvýšily v celé profesi, jelikož by změna znamenala více činností, které by si vyžádala více lidské

práce a tím pádem také vyšší náklady auditorů. Tyto náklady by auditori následně přenesli na své klienty.

Pokud bychom opustili předpoklad krátkého období z pohledu teoretické ekonomie, tak může dojít k zlepšení schopnosti auditorů odhalovat chyby prostřednictvím moderních technologií, což je například přístup „kontinuálního auditu“ (continuous auditing), díky kterému je možné odhalit nedostatky dříve a ve větším množství (Sun a kol., 2015). Ačkoliv moderní technologie dokáží pracovat poměrně nezávisle na člověku, výstupy musí vyhodnotit člověk a případně je tzv. „dotestovat“. Při zpracovávání těchto výjimek se auditor řídí zásadou materiality. Její úpravy se pak řídí stejnými pravidly, jako bylo uvedeno výše.

Z hlediska budoucího výzkumu vidíme prostor zejména ve dvou hlavních oblastech. První oblastí je výzkum nabídkové strany auditu, jelikož auditori se musí chovat racionálně, aby mohli dosáhnout zisku. Nabídková strana auditu byla prozkoumána minimálně a mnohá díla jsou velmi stará, jako například zásadní dílo Elliotta a Korpiho (1978). Autoři nabídkovou stranu analyzují spíše z pohledu ceny auditu v konkrétních podmínkách (například Harahap a kol., 2018, nebo Pratoomsuwan, 2017). Na nabídkové straně vidíme prostor ke zkoumání nákladů na audit a prováděných testování, další prostor představuje možnost vyčíslit, jak výrazně by vzrostly náklady auditorů, pokud by byl tlak na snížení materiality při provádění auditu. K této problematice jsme při analýze literatury nenašli žádné dostupné výzkumy. Druhou hlavní oblastí potencionálního výzkumu je zkoumání vztahu pojistné hypotézy podle Wallace (1985) a jeho vliv na rizikově orientovaný audit. Prostor vidíme v analýze dat podniků, u kterých byly identifikovány problémy ve vykazování v posledních letech a prozkoumání, zdali k problému došlo v rámci oblastí, které byly vyhodnoceny jako nemateriální a nerizikové. Tento výzkum by měl potvrdit naše předpoklady, které jsme identifikovali na základě analýzy hypotéz a teorií vzniku auditu. Tento výzkum by měl navazovat na Brown a kol. (2013), ovšem by měl být obecnější.

Literatura

AAA [American Accounting Association], 1973. *Committee on Basic Auditing Concepts. A Statement of Basic Auditing Concepts*. Sarasota: American Accounting Association.

AKERLOF, G. A., 1970. The Market for “Lemons”. Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*. Roč. 84, č. 3, s. 488–500. doi: 10.2307/1879431.

ALCHIAN, A. A., DEMSETZ, H., 1972. Production, Information Costs, and Economic Organization. *The American Economic Review*. Roč. 62, č. 5, s. 777–795.

BASIOUDIS, I. G., FRANCIS, J. R., 2007. Big 4 Audit Fee Premiums for National and Office-Level Industry Leadership in the United Kingdom. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Roč. 26, č. 2, s. 143–166. doi: 10.2308/aud.2007.26.2.143.

BEAVER, W., 1989. *Financial Reporting: An Accounting Revolution*. New Jersey: Prentice-Hall Int.

BOBEK, M., 2014. Vliv vztahů zastoupení na kvalitu informací poskytovaných ověřovacími službami. *Český finanční a účetní časopis*, Roč. 9, č. 2, s. 52–68. doi: 10.18267/j.cfuc.394.

BOONE, J. P., KHURANA, I. K., RAMAN, K. K., 2008. Audit Firm Tenure and the Equity Risk Premium. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. Roč. 23, č. 1, s. 115–140. doi: 10.1177/0148558x0802300107.

BROWN, D. L., SHU, S. Z., SOO, B. S., TROMPETER, G. M., 2013. The Insurance Hypothesis: An Examination of KPMG's Audit Clients around the Investigation and Settlement of the Tax Shelter Case. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Roč. 32, č. 4, s. 1–24. doi: 10.2308/ajpt-50515.

COSTOUROS, G. J., 1978. Auditing in the Athenian State of the Golden Age (500–300 B.C.). *Accounting Historians Journal*. Roč. 5, č. 1, s. 41–50. doi: 10.2308/0148-4184.5.1.41.

DOWLER, F., HARRIS, E. M., 1912. *Auditing, Accounting and Banking: A Manual for Accountants, Advanced Book-keeping. Students, and Business Men*. Londýn: Sir Isaac Pitman & Sons.

ELLIOTT, K. R., KORPI, A. R., 1978. Factors Affecting Audit Fee. In: SHAKUN, M. F., 1978. *Cost-benefit analysis of auditing*. Research Study Nr. 3, Commission on Auditors' Responsibilities. New York: American Institute of Certified Public Accountants.

FAMA, E. F., LAFFER, A. B., 1971. Information and Capital Markets. *The Journal of Business*. Roč. 44, č. 3, s. 289–298. doi: 10.1086/295379.

FREIFELD, K., 2015. *Ernst & Young settles with N.Y. for \$10 million over Lehman auditing*. Zpráva z 15. dubna 2015. Reuters. [cit. 14. 08. 2017]. Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/us-ernst-lehman-bros-idUSKBN0N61SM20150415>>.

GLOVER, S. M., 1997. The influence of time pressure and accountability on auditors' processing of nondiagnostic information. *Journal of Accounting Research*. Roč. 35, č. 2, s. 213–227. doi: 10.2307/2491361.

HARAHAP, D. Y., IRAWADY, C., BEDE, D., JAYANTI, D. D., 2018. Audit Fee: Evidence from Indonesia after Adopting International Standards on Auditing

Bobek, M.: *Podstata auditu a poptávka po auditu*.

(ISAs). *Review of Integrative Business and Economics Research*. Roč. 7, č. 1 (dodatkové), s. 170–182.

HAY, D., DAVIS, D., 2004. The voluntary choice of an auditor of any level of quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Roč. 23, č. 2. s. 39–55. doi: 10.2308/aud.2004.23.2.37.

HAYES, R., DASSEN, R., SCHILDER, A., WALLAGE, P., 2005. *Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing*. Essex, Velká Británie: Pearson Education.

HOLMAN, R. a kol., 2001. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H. Beck.

CHOW, C., 1982. The demand for external auditing: Size, debt and ownership influences. *The Accounting Review*. Roč. 57, č. 2. s. 272–291.

ITTONEN, K., 2010. *A Theoretical Examination of the Role of Auditing and the Relevance of Audit Reports*. Teaching Aid. Vaasa: Vaasan Yliopiston Julkaisuja. [cit. 14. 08. 2017]. Dostupné z: <www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-298-4.pdf>.

JENSEN, M. C., MECKLING, W. H., 1976. Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs, and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, Roč. 3, č. 4, s. 305–360. doi: 10.1016/0304-405x(76)90026-x.

KINNEY, W. R., MARTIN, R. D., 1994. Does Auditing Reduce Bias in Financial Reporting? A Review of Audit-Related Adjustment Studies. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Roč. 13, č. 1, s. 149–156.

LENNOX, C., 1999. Audit quality and auditor size: an evaluation of reputation and deep pockets hypotheses. *Journal of Business Finance & Accounting*. Roč. 26, č. 7–8, s. 779–805. doi: 10.1111/1468-5957.00275.

LIMPERG, T., 1932. *Theory of Inspired Confidence*. Amsterdam: University of Amsterdam.

MAREK, P., 2007. Vliv teorie zastoupení na teorii podnikových financí. *Český finanční a účetní časopis*. Roč. 2, č. 2, s. 6–16. doi: 10.18267/j.cfuc.217.

MARRIS, R. L., 1964. *The Economic Theory of "Managerial" Capitalism*. London: Macmillan.

MESSIER, W. F., GLOVER, S. M., PRAWITT, D. F., 2008. *Auditing & Assurance Services: A Systematic Approach*. New York: McGraw-Hill Irwin.

MUSÍLEK, P., 2008. Příčiny globální finanční krize a selhání regulace. *Český finanční a účetní časopis*. Roč. 3, č. 4, s. 6–20. doi: 10.18267/j.cfuc.285.

- NELSON, M., TAN, H.-T., 2005. Judgment and Decision Making Research in Auditing: A Task, Person, and Interpersonal Interaction Perspective. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Roč. 24, č. s-1. s. 41–71. doi: 10.2308/aud.2005.24.s-1.41.
- NG, T. B.-P., TAN, H.-T., 2003. Effects of authoritative guidance availability and audit committee effectiveness on auditors' judgments in an auditor-client negotiation context. *The Accounting Review*. Roč. 78, č. 3, s. 819–846. doi: 10.2308/accr.2003.78.3.801.
- NICHOLSON, I. M., 2004. Parmalat investigation focuses on audit firms. *Financial Times*. Zpráva z 19. ledna 2004. [cit. 28. 10. 2017]. Dostupné z <<https://search.proquest.com/docview/228853916>>.
- PAYNE, E. A., RAMSAY, R. J., 2008. Audit documentation Method: A Path Model of Cognitive Processing, Memory and Performance. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. Roč. 27, č. 1, s. 151–168. doi: 10.2308/aud.2008.27.1.151.
- PORTER, B. A., 1990. *The Audit Expectations Gap and the Role of External Auditors in Society*. Ph.D. Thesis. Massey University.
- POWER, M., 1994. *The Audit Explosion*. Londýn: Demos.
- POWER, M., 2003. Evaluating the Audit Explosion. *Law & Policy*. Roč. 25, č. 3, s. 185–202. doi: 10.1111/j.1467-9930.2003.00147.x.
- PRATOOMSUWAN, T., 2017. Audit prices and Big 4 fee premiums: further evidence from Thailand. *Journal of Accounting in Emerging Economies*. Roč. 7, č. 1, s. 2–15. doi: 10.1108/jae-07-2014-0039.
- RAPOPORT, M., MICHAELS, D., 2016. Ernst & Young to Pay \$11.8 Million to Settle SEC Claims. *The Wall Street Journal*. Zpráva z 18. října 2016. [cit. 28. 10. 2017]. Dostupné z: <<https://www.wsj.com/articles/ernst-young-to-pay-11-8-million-to-settle-sec-claims-1476809078>>.
- RAPOPORT, M., MICHAELS, D., 2017. KPMG to Pay \$6.2 Million to Settle SEC Claims of Audit Failures. *The Wall Street Journal*. Zpráva z 15 srpna 2017. [cit. 28. 10. 2017] Dostupné z: <<https://www.wsj.com/articles/kpmg-to-pay-6-2-million-to-settle-sec-claims-of-audit-failures-1502813301>>.
- ROBU, I.-B., CHERSAN, I.-C., MIRONIUC, M., CARP, M., 2012. Empirical Study on the Assessment of the Auditor's Responsibility Regarding the Risk of Financial Fraud. *Communications of the IBIMA*. Roč. 2012, č. 216771. doi: 10.5171/2012.216771.

Bobek, M.: *Podstata auditu a poptávka po auditu*.

SALEHI, M., 2010. Evaluating Effectiveness of External Auditors' Report: Empirical Evidence from Iran. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*. Roč. 4, č. 1, s. 69–83.

SHAKUN, M. F., 1978. *Cost-benefit analysis of auditing*. Research Study Nr. 3, Commission on Auditors' Responsibilities. New York: American Institute of Certified Public Accountants, Inc.

SHELTON, S. W., 1999. The effect of experience on the use of irrelevant evidence in auditor judgment. *The Accounting Review*. Roč. 74, č. 2, s. 217–224. doi: 10.2308/accr.1999.74.2.217.

SUN, T., ALLES, M., VASARHELYI, M., 2015. Adopting continuous auditing: A cross-sectional comparison between China and the United States. *Managerial Auditing Journal*. Roč. 30, č. 2, s. 176–204. doi: 10.1108/maj-08-2014-1080.

TAN, H., 1995. Effects of Expectations, Prior Involvement, and Review Awareness on Memory for Audit Evidence and Judgement. *Journal of Accounting Research*. Roč. 33, č. 1, s. 113–135. doi: 10.2307/2491295.

TOLLESON, T. D., PAI, K., 2011. The Big 4 Accounting Firms: Too Big To Fail? *International journal of business, accounting, and finance*. Roč. 5, č. 1, s. 56–66.

WALLACE, W. A., 1985. *Auditing Monographs*, New York: Macmillan Publishing Company.

WALLACE, W. A., 1987. The economic role of the audit in free and regulated markets: A review. *Research in Accounting Regulation*, Roč. 1, s. 7–34.

WALLACE, W. A., 2004. The economic Role of the Audit in free and regulated Markets: A Look Back and a Look Forward. *Research in Accounting Regulation*. Roč. 17, s. 267–298. doi: 10.1016/S1052-0457(04)17012-4.

WALTON, S., KIMBALL, D. S., 1916. *Auditing and Cost Finding*. New York: Alexander Hamilton Institute.

WATTS, R., ZIMMERMANN, J., 1979. The demand for and supply of accounting theories: the market for excuses. *The Accounting Review*. Roč. 54, č. 2, s. 273–305.

Nature of Audit and Demand for Audit

Michal Bobek

Abstract:

The article analyses the purpose of audit in the current market economy. The article focuses on the demand for the audit. The article presents theories of audit (Policeman theory, Lending credibility theory, Theory of inspired confidence and Agency theory) and hypothesis of existence of audit (Monitoring hypothesis, Information hypothesis and Insurance hypothesis). These theories explain the reasons for the existence of the audit and its functions. These theories and hypothesis are compared with the factors determined as crucial for forming the demand for audit services. The article compares the results to the current development and repetitive misstatements in audited financial statements. The results and presents the reasons for that.

Keywords: Audit; Demand for audit; Agency theory.

JEL Classification: M42.